

BM-II.059.1.737.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 6885 Pana Posła Sławomira Skwarka w sprawie przywrócenia dodatku specjalnego do emerytur w ramach rekompensaty za pracę w warunkach szczególnych, proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Interpelacja dotyczy prawidłowości regulacji odnoszącej się do warunków ustalenia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, zawartej w art. 2 pkt 5 i art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych¹.

W pierwotnym brzmieniu art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych², rekompensatę zdefiniowano, jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

Z kolei z art. 21 ww. ustawy² wynikało, po pierwsze, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³, wynoszący co najmniej 15 lat. Po drugie zaś, że taka rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła wcześniej prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Od samego początku obowiązywania ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata miała zatem niewątpliwie charakter odszkodowawczy⁴ i przysługiwała ściśle określonej ustawowo grupie osób. Wymaga podkreślenia, że właśnie taki charakter rekompensaty został uznany za zgodny z Konstytucją. W wyroku z 25 listopada 2010 r. Sygn. akt K 27/09 Trybunał orzekł, że art. 21 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych jest zgodny z art. 2 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą ochrony praw słusznie nabytych oraz zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także z art. 32 ust. 1 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą równości.

Wyżej opisany charakter rekompensaty jest również aktualny po zmianach dokonanych ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw⁵, które weszły w życie 1 stycznia 2024 r.

Zgodnie z nowym brzmieniem art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to „odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1696.

² Dz. U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1556.

³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm., dalej powoływanej jako „ustawa emerytalna”.

⁴ W uzasadnieniu tego orzeczenia, Trybunał stwierdził m. in., że funkcję rekompensaty określoną w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych „należy bowiem postrzegać jako część długoletniej reformy systemu ubezpieczeń społecznych, obejmującej m.in. ograniczenie uprawnień do wcześniejszej emerytury i ujednoczenie wieku emerytalnego wszystkich kategorii zatrudnionych”. Wskazał również dalej, że skoro „możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę ustawodawca odniósł jedynie do sytuacji zapoczątkowanych przed dniem wprowadzenia reformy systemu emerytalnego” to „ustawodawca przewidział możliwość uzyskania emerytury pomostowej i rekompensaty w zamian za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wyłącznie dla osób, które wykonywały prace uprawniające do emerytur w obniżonym wieku emerytalnym w poprzednim stanie prawnym”.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1667.

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie mają ustalonego decyzją prawomocną prawa do emerytury pomostowej”.

Z kolei z nowego brzmienia art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych wynika, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli przed 1 stycznia 2009 r. posiada okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej, wynoszący co najmniej 15 lat. Taka rekompensata nie może zostać przyznana, jeżeli ubezpieczony miał już wcześniej ustaloną decyzją prawomocną prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej lub przepisów odrębnych.

Podkreślenia wymaga także, że ww. rekompensata jest ustalana dopiero wskutek złożenia przez ubezpieczonego wniosku o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy emerytalnej⁶, zgodnie ze wzorem określonym w art. 22 ustawy o emeryturach pomostowych.

Celem wprowadzenia prawa do rekompensaty w przepisach ustawy o emeryturach pomostowych było jego przyznanie tylko tej grupie ubezpieczonych, która po przepracowaniu określonego okresu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wymaganego przepisami ustawy emerytalnej⁷ w zw. z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze⁸), mogła liczyć na nabycie prawa do przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, a wskutek przeprowadzonych pod koniec 2008 r. zmian nie mogła nabyć prawa do emerytury pomostowej.

Ze względu na powyższe, ustawodawca nie mógł przypadkowo skonstruować okresu szczególnego stażu pracy, wymaganego do uzyskania prawa do rekompensaty, lecz musiał go określić w oparciu o analizę przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. Analiza doprowadziła do wybrania⁹ przez ustawodawcę jednego - niejako „uśrednionego” - okresu szczególnego stażu pracy, wymaganego do nabycia prawa do emerytury wcześniejszej na podstawie art. 32 ustawy emerytalnej w zw. z przepisami rozporządzenia RM z 1983 r., a więc 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ww. przepisów. W rozporządzeniu przewidziano, że w większości rodzajów prac można było uzyskać prawo do wcześniejszej emerytury po przepracowaniu 15 lat w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze¹⁰, ale przewidziano też - w przypadku wykonywania niektórych rodzajów prac - możliwość jego uzyskania po przepracowaniu 10¹¹ lub 20 lat¹².

Z uwagi na powyższe, w opinii ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, obowiązujące regulacje dotyczące rekompensaty są prawidłowe, w tym zgodne ze wzorcami konstytucyjnymi. W związku z tym obecnie nie jest planowana ich nowelizacja.

W związku z treścią interpelacji odnoszącej się do uprawnień pracowników domów pomocy społecznej, należy gwoli uzupełnienia podkreślić, że ustawodawca przewidział dla części ww. pracowników podstawowy rodzaj świadczenia, jaki wynika z przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, tj. możliwość ustalenia prawa do emerytury pomostowej. Zgodnie bowiem z pkt 22 zał. nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, do prac o szczególnym charakterze, zdefiniowanych w art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, a więc prac uprawniających do uzyskania emerytury pomostowej, należą również „prace personelu sprawującego opiekę nad mieszkańcami domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych, niepełnosprawnych

⁶ Zob. art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych.

⁷ Zob. art. 32 tej ustawy.

⁸ Dz. U. Nr 8 poz. 43, z późn. zm., dalej powoływanego jako „rozporządzenie RM z 1983 r.”

⁹ Vide art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych

¹⁰ Zob. § 4-7, 9-15 rozporządzeniu RM z 1983 r.

¹¹ Zob. § 8 rozporządzeniu RM z 1983 r.

¹² Zob. § 8a rozporządzeniu RM z 1983 r.

intelektualnie dzieci i młodzieży lub dorosłych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹³. Osoby wykonujące te rodzaje pracy i spełniające warunki, o których mowa w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, mogą skutecznie ubiegać się przed organem rentowym o ustalenie im prawa do emerytury pomostowej.

Odnosząc się do pytania dotyczącego podejmowanych przez Kierownictwo Ministerstwa działań mających na celu poprawę sytuacji zawodowej pracowników Domów Pomocy Społecznej, należy podkreślić, iż zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, prowadzenie domów pomocy społecznej jest zadaniem własnym gmin, powiatów oraz samorządu województwa. Mając na względzie powyższe należy wyjaśnić, że pracownicy domów pomocy społecznej są pracownikami samorządowymi, a warunki ich wynagradzania regulują przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych¹⁴ oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych¹⁵. Rozporządzenie to określa warunki i sposób wynagradzania pracowników samorządowych, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy (zatrudnionych na podstawie umowy o pracę), w tym minimalny poziom wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych stanowiskach. Zatem kształtowanie całkowitej wysokości wynagrodzenia pracowników pozostaje w gestii pracodawcy samorządowego, który na podstawie art. 39 ustawy o pracownikach samorządowych, ustala wynagrodzenia pracowników w regulaminie wynagradzania.

Kierownictwo Ministerstwo ma świadomość faktu, iż zakres obowiązków osób zatrudnionych w domach pomocy społecznej jest szeroki, a wymagany w tych zawodach poziom kompetencji własnych i umiejętności interpersonalnych bardzo wysoki. W związku z powyższym podjęto działania nad rozwiązaniami systemowymi w zakresie możliwości wsparcia finansowego wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej - w tym także domów pomocy społecznej - ze środków budżetu państwa. Do ustawy o pomocy społecznej wprowadzono zmianę, która umożliwiła przyjęcie przez Radę Ministrów Uchwały nr 62 z dnia 19 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027”. W ramach Programu, zatrudnieni na podstawie umowy o pracę pracownicy domów pomocy społecznej nabyli prawo do dodatku motywacyjnego w wysokości 1 000 zł brutto miesięcznie w okresie od 1 lipca 2024 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. Na wypłaty dodatków dla 56 884 pracowników domów pomocy społecznej uruchomiono środki w wysokości ponad 393 mln zł.

Wyjaśniam również, iż w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej został powołany Zespół do spraw reformy systemu pomocy społecznej złożony z ekspertów, praktyków oraz osób ze świata nauki. Do zadań Zespołu należy m.in. dokonanie analizy i oceny adekwatności funkcjonujących w ramach systemu pomocy społecznej w Polsce rozwiązań - także w zakresie sytuacji pracowników systemu pomocy społecznej - oraz opracowanie na tej podstawie propozycji system ten reformujących. W ramach Zespołu powołana została grupa tematyczna ds. wsparcia i rozwoju kadr w systemie pomocy społecznej.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/-

---

¹³ Dz. U. z 2024 poz. 1283, z późn. zm.

¹⁴ Dz.U. z 2024 r. poz. 1135.

¹⁵ Dz.U. z 2024 r. poz. 1638.